

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК

Цей висновок підготовлений відповідно до ст.47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» на звернення судді Касаційного господарського суду при Верховному Суді Банаська Олександра Олександровича про підготовку наукового висновку у справі № 925/1091/20.

У провадженні Верховного Суду у палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду перебуває справа № 9125/1081/20 за касаційною скаргою Приватного підприємства «Спеціалізоване ремонтно-будівельне підприємство «Черкасліфт» (далі – ПП «СРБП «Черкасліфт», відповідач) на постанову Північного апеляційного господарського суду від 01.07.02021 на та рішення Господарського суду Черкаської області від 10.12.2020, у якій виникло проблемне питання правозастосування з приводу застосування статей 104, 109, 190 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) щодо можливості передання за розподільчим балансом юридичній особі, створеній шляхом виділу, прав та обов'язків, набутих за результатами проведеного органом місцевого самоврядування конкурсу з призначення управителя багатоквартирних будинків у порядку визначеному частиною п'ятою статті 13 Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку».

Суддя-доповідач дійшов висновку про необхідність звернення до Науково-консультативної ради при Верховному Суді для підготовки наукового висновку у справі № 925/1091/20 з метою формування єдності судової практики Верховним Судом з приводу правозастосування статей 104, 109, 190 ЦК України щодо можливості передання за розподільчим балансом юридичній особі, створеній шляхом виділу, прав та обов'язків, набутих за результатами проведеного органом місцевого самоврядування конкурсу з призначення управителя багатоквартирних будинків у порядку визначеному

частиною п'ятою статті 13 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку».

Перед членами Науково-консультативної ради поставлені наступні питання:

1. Чи відносяться права та обов'язки управителя призначеного за конкурсом в порядку частини п'ятої статті 13 Закону України від 14.05.2015 № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» за договорами надання послуг з управління багатоквартирними будинками до майна в розумінні частин першої статті 104, статті 109, статті 190 ЦК України?

2. Чи може бути передано права та обов'язки управителя призначеного за конкурсом в порядку частини п'ятої статті 13 Закону України від 14.05.2015 № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» за договорами надання послуг з управління багатоквартирними будинками іншій особі та/або іншим особам створеній/им шляхом реорганізації, в т.ч. через виділ?

3. Чи існують обмеження щодо правонаступництва управителя призначеного за конкурсом в порядку частини п'ятої статті 13 Закону України від 14.05.2015 № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» за договорами надання послуг з управління багатоквартирними будинками іншій особі та/або іншим особам створеній/им шляхом реорганізації, в т.ч. через виділ в залежності від виду правонаступництва – універсальне або сингулярне?

4. З яким юридичним фактом або сукупністю юридичних фактів пов'язується момент набуття прав та обов'язків новоутвореною юридичною особою у випадку її створення шляхом реорганізації через виділ з іншої юридичної особи:

1) дата внесення до єдиного державного реєстру запису про припинення юридичної особи;

- 2) дата внесення до єдиного державного реєстру запису про реєстрацію новоутвореної юридичної особи;
- 3) дата прийняття рішення про утворення іншої юридичної особи шляхом виділу учасниками юридичної особи або органом, що прийняв рішення про виділ;
- 4) дата складення розподільчого балансу;
- 5) дата затвердження розподільчого балансу;
- 6) інший варіант.

Відповідь на перше питання.

Відповідно до вимог ст.190 ЦК України «Майно» майном вважається річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Останні є неспоживчою річчю та речовими правами. Зміст майнових прав в законодавстві не є чітко сформульованим, в низці нормативних актів містяться окремі положення, що стосуються їх оцінки, обороту, обмеження.

Доктринальне визначення майнових прав міститься у Великому енциклопедичному юридичному словнику за редакцією академіка НАН України Ю.С.Шемшученка (Київ «Юридична думка» 2007 р.), яке визначає їх як суб'єктивні права учасників правовідносин, пов'язаних з володінням, користуванням та розпорядженням майном, а також матеріальними (майновими) вимогами, що виникають між учасниками цивільного обороту з приводу розподілу цього майна, та обліку (товарами, послугами, виконаними роботами, грошима тощо). Майнові права – правоможності власника (суб'єкта речового права) та зобов'язальні права (зокрема, право відшкодування шкоди), права авторів та винахідників на винагороду (гонорар) за створення та виконання створених ними творів, спадкові права.

Статті 104, 109 ЦК України передбачають, в контексті досліджуваних питань, передачу майна у випадку реорганізації юридичних осіб шляхом поділу до правонаступника.

Відповідно до вимог ст.22 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» управитель визначається для забезпечення утримання та експлуатації багатоквартирного будинку, користування спільним майном у такому будинку, включаючи поточний ремонт, утримання прибудинкової території, водопостачання та водовідведення, тепlopостачання і опалення, вивезення побутових відходів. Частина 5 статті 13 Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» передбачає, у разі відсутності протягом року після прийняття зазначеного Закону об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, призначення управителя за рішенням місцевої ради, або органу, нею визначеного, з покладанням на нього обов'язків, перелічених у ст. 22 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

Таким чином, виходячи із доктринального розуміння майна (включаючи майнові права), діючого законодавства України, можна зробити висновок, що **права та обов'язки управителя призначеного за конкурсом в порядку частини п'ятої статті 13 Закону України від 14.05.2015 № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» за договорами надання послуг з управління багатоквартирними будинками не відносяться до майна в розумінні ч.1 ст.104, ст.109, ст. 190 ЦК України.**

Відповідь на друге питання.

Відповідно до вимог абзаца 2 частини п'ятої статті 13 Закону України від 14.05.2015 № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» управління багатоквартирним будинком є послугою, ціна якої визначається за результатами конкурсу. Послуга, як зазначено у ст.901 ЦК України, споживається в процесі її вчинення, сторонами договору про надання послуг є виконавець і замовник.

В науковій літературі такого роду договори відносять до сервісних (див., наприклад, статтю «Договір як форма надання сервісних послуг у сфері господарювання» Дишкантюк Ю.І., Право і суспільство № 1 2021 р.).

Відповідно до вимог ч.1 ст.104 ЦК України у разі реорганізації юридичних осіб не тільки майно, а й права і обов'язки, в тому числі за цивільними договорами, переходять до правонаступників. Механізм переходу закріплений у ч.3 ст.109 ЦК України через складання розподільчого балансу.

Таким чином, права та обов'язки управителя, призначеного за конкурсом в порядку частини п'ятої статті 13 Закону України від 14.05.2015 № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» за договорами надання послуг з управління багатоквартирними будинками можуть бути передані іншій особі, створеній шляхом реорганізації через виділ.

Відповідь на третє питання.

Обмеження правонаступництва управителя, призначеного в порядку частини п'ятої статті 13 Закону України від 14.05.2015 № 417-VIII «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» за договорами надання послуг з управління багатоквартирними будинками, у разі універсального правонаступництва не вбачається.

При сингулярному правонаступництві управителя перехід прав і обов'язків може бути обмеженим змістом розподільного балансу, що може передбачати передачу частини обов'язків, в тому числі договірною характеру.

Відповідь на четверте питання.

З огляду на описані події досліджуваної справи, вбачається, що момент набуття прав та обов'язків новоутвореною юридичною особою у випадку її

створення шляхом реорганізації через виділ з іншої юридичної особи обумовлений сукупністю наступних юридичних фактів:

- 1) датою внесення до ЄДР запису про реєстрацію новоутвореної юридичної особи;
- 2) датою прийняття рішення про утворення;
- 3) датою затвердження розподільчого балансу
- 4) датою укладання додаткової угоди до договору про надання послуг з управління багатоквартирним будинком за участі новоутвореної юридичної особи.

Член Науково-консультативної ради
при Верховному Суді,
директор ДУ «Інститут
економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної
академії наук України»,
член-кореспондент НАН України,
член-кореспондент НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор
Заслужений юрист України

Володимир УСТИМЕНКО